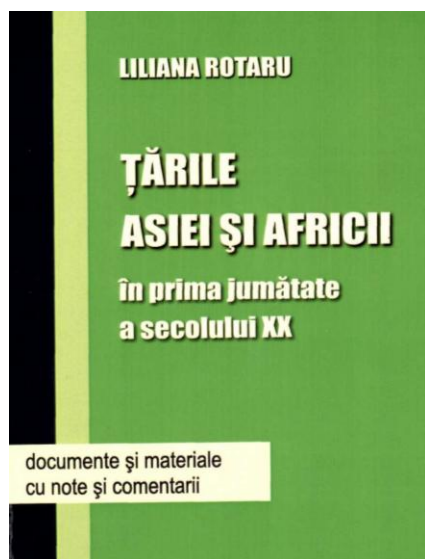

Liliana ROTARU. ȚĂRILE ASIEI ȘI AFRICII ÎN PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI XX. Documente și materiale cu note și comentarii. Chișinău: CEP USM, 2013. 692 p.

Dintre istoricii care manifestă astăzi un viu interes pentru Istoria Universală, Liliana Rotaru, doctor în istorie, conferențiar la Departamentul Istoria Românilor, Universală și Arheologie a Facultății de Istorie și Filosofie a Universității de Stat din Moldova, s-a distins prin demersuri ce implică o largă deschidere documentară vizând diferite aspecte ale istoriei țărilor Asiei și Africii în prima jumătate a secolului XX. În mare parte, acest interes este determinat atât de schimbările sociopolitice ce s-au produs în ultimul timp în aceste țări, cât și de discuțiile pe marginea problemei vizate în literatura de specialitate.

Orientul „s-a trezit” în cele din urmă în secolul XX și a reușit să consterneze lumea, modificându-i radical situația geopolitică. „Miracolul economic” japonez, urmat de cel al tigrilor și dragonilor civilizației budist-confucianiste, apoi de al Chinei, „renașterea islamică” și consolidarea naționalismelor afro-asiatice, presiunea politico-demografică a lumii islamice asupra celei creștine, lichidarea tuturor imperiilor coloniale occidentale etc. au reușit să provoace atenția occidentalului eurocentrist.

Or, dacă până nu demult interesul față de istoria, mai ales contemporană, a țărilor Asiei și Africii constituia o activitate pur academică a unui cerc îngust de cercetători și studenți-istorici, la începutul secolului XXI tot mai multe persoane, urmându-l pe cel mai mare istoric al secolului XX A.J. Toynbee, devin tot mai preocupate de cele mai diverse aspecte ale istoriei, culturii și civilizațiilor afro-asiatice, conștientizând natura politico-aplicativă și predictivă a cunoașterii celor care, în percepția specific eurocentrică, erau, până mai ieri, Alteritatea sau „Celălalt” – diferiți și exteriori civilizației occidentale și care au fost descoperiți, apoi explorați și dominați.

În contextul interesului crescând pentru cultura, civilizația și istoria lumii afro-asiatice se înscrie și apariția volumului **Țările Asiei și Africii în prima jumătate a secolului XX. Documente și materiale cu note și comentarii**, semnat de cercetătoarea Liliana Rotaru.

Autoarea a realizat o tentativă temerară de a cuprinde în paginile unui tom istoria politică, economică și socială a unor popoare și țări din Asia și Africa în prima jumătate a „secolului extremelor”. Volumul este structurat în două părți: **I – Studiu introductiv** și **II – Documente și materiale cu referire la istoria țărilor afro-asiatice în prima jumătate a secolului XX**.

Volumul se deschide cu un consistent *Studiu introductiv* (94 p.), în care autoarea urmărește istoria politică și social-economică a Afganistanului, Chinei, Egiptului, Japoniei, Persiei (Iranul), Turciei și a țărilor din Orientul Mijlociu în prima jumătate a secolului XX prin prisma documentelor și materialelor care se conțin în cea de-a doua parte a lucrării.

Motivul principal din care într-o lucrare cu un titlu pretențios au fost luate în considerare numai aceste subiecte ține tocmai de statutul politico-juridic al țărilor sau/și regiunilor Asiei și Africii în perioada examinată. Or, la începutul secolului XX Marile Puteri împărțiseră între ele Lumea Nouă și transformaseră cele mai mari teritorii ale globului în colonii: 90,4% din teritoriul Africii și 56,6% din cel al Asiei constituiau colonii ale marilor imperii occidentale. Către începutul Primului Război Mondial, unicul stat independent și suveran din Asia era Japonia, care după *Restaurația Meiji* a reușit să se impună ca și Putere în Extremul Orient. Celelalte state, țări și teritorii de pe continentul asiatic, dar și de pe cel african, reprezentau fie semicolonii – așa cum erau China, Afganistanul, Persia, Imperiul Otoman, Siamul, care și-au menținut o independență nominală,

determinată, în unele cazuri, de tradiție, în altele – de interesele Marilor Puteri și în ale treilea – de lupta acerbă a națiunilor de acolo pentru salvagardarea independenței lor, fie colonii ale Puterilor Occidentale. Astfel, cea mai mare parte a lumii afro-asiatice se identifica până la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial ca și părți ale unor imperii coloniale, fiind incluse în circuitul politic și economic al metropolelor lor. Anume din acest considerent autoarea examinează istoria țărilor și popoarelor din Asia și Africa într-o strânsă legătură cu istoria politică a Occidentului, care de fapt le-a determinat în mare măsură destinul istoric.

Studiul introductiv este o cercetare echilibrată, bazată pe o informație solidă bibliografică și pe un bogat material documentar. Dar, abordând o temă atât de vastă, cercetătoarea Liliana Rotaru nu avea cum să realizeze o istorie exhaustivă a ceea ce înseamnă cam jumătate din omenire. În schimb, a selectat și a analizat ceea ce a crezut esențial în istoria țărilor și popoarelor afro-asiatice în prima parte a secolului trecut, încercând să clatine prejudecăți europocentriste și să provoace cititorul la lectură, cercetare și meditare.

Partea a doua este alcătuită din șapte capitole, sistematizate conform principiului regional sau „pe țări” și cronologic în același timp, conform tradiției istoriografice și bibliografice europene, care ne-a obișnuit să ordonăm lucrurile în maniera respectivă. Desigur, autoarea a ținut cont de caracterul relativ și convențional al unei asemenea compartimentări și în anumite cazuri deviază înspre extinderea sau restrângerea cronologică sau etno- și politico-geografică. Fiecare capitol conține documente și materiale cu referire la istoria politică, economică și socială a Afganistanului, Chinei, Egiptului, Japoniei, Persiei (Iranul), Turciei și a țărilor din Orientul Mijlociu. În anumite cazuri, Liliana Rotaru a considerat necesar să includă și documente sau/și materiale care se referă la istoria țărilor occidentale sau la relațiile internaționale, care au condiționat poziția, situația și statutul țărilor de pe aceste două continente, cum ar fi: *Acordul anglo-rus* (1907), *Tratatul de la Versailles* (1919), *Teze cu privire la Problema Orientală*, adoptate la Congresul IV al Internaționalei Comuniste (1922), *Pactul Anticomintern* (1936) etc.

Cea mai mare parte a documentelor sunt publicate integru, unele dintre ele, însă, în extras – în dependență de relevanța surselor sau a părților acestora pentru diferitele aspecte ale istoriei țărilor Asiei și Africii în prima jumătate a secolului XX. Pentru a spori utilitatea documentelor și materialelor, a folosit un sistem de note și referințe, indicate în subsolul paginilor, care simplifică lecturarea textului.

Conținutul și modul de organizare a fiecărui capitol reflectă demersul profesional al autoarei, care a intenționat să ofere cercetătorilor, studenților, dar și celor interesați de istoria țărilor Orientului, un material de referință și un instrument pentru studiu și cercetare a evenimentelor, fenomenelor care s-au produs în Asia și Africa, precum și a celor care au avut loc în altă parte a lumii, însă au afectat sau influențat mersul istoric al acestor țări.

Importanța teoretică și practică a lucrării ***Țările Asiei și Africii în prima jumătate a secolului XX. Documente și materiale cu note și comentarii***, semnată de dna Liliana Rotaru, rezidă și în faptul că studiul analitic, documentele și materialele care o alcătuiesc pot fi utilizate în cadrul cursurilor normative și speciale predate în instituțiile de învățământ superior, în procesul de pregătire a licențiaților, masteranzilor și doctoranzilor la specialitățile Istorie, Politologie, Relații Internaționale, Jurnalism etc. Ele pot fi utilizate în procesul de elaborare a cercetărilor specializate și a lucrărilor de sinteză în domeniul istoriei contemporane, a literaturii didactice pentru învățământul preuniversitar.

Caracterul inovator al lucrării elaborate de Liliana Rotaru nu poate fi pus la îndoială, dat fiind că este o primă investigație științifică de acest gen efectuată în Republica Moldova, în care este pusă în discuție și, în fond, rezolvată problema privind istoria acestor țări, acoperindu-se prin aceasta golul existent în istoriografie. Problemele abordate în lucrare au un caracter original și constituie rodul muncii autoarei timp de mai mulți ani.

Prin construcția lucrării, orizontul ei documentar, factologic și ideatic, exercițiul conceptual și metodologic, cercetătoarea Liliana Rotaru izbuteste să expună în partea introductivă principiile de bază ale evoluției țărilor din Asia și Africa în perioada cercetată. Accentuăm, de asemenea, tendința ei de a fi deschisă și receptivă în aprecieri la tot ce este nou în cercetarea științifică: izvoare, concepte, metodologie, terminologie etc., prin care se poate stabili adevărul istoric.

Lucrarea elaborată de Liliana Rotaru atestă seriozitatea științifică a autoarei, fiind o dovadă în plus a faptului că graba în investigațiile științifice nu este de natură să aducă limpezime și claritate în studierea problemelor majore legate de o tematică extrem de controversată cum este cea a istoriei țărilor afro-asiatice în prima jumătate a secolului XX.

Studiul este conceput și realizat într-o manieră academică. Materialul factologic bogat și destul de convingător pune în lumină o pagină necunoscută cititorului din Republica Moldova.

Conținutul de bază al lucrării semnate de Liliana Rotaru certifică capacitățile dezvoltate ale autoarei de a înainta și de a rezolva, în mod independent, probleme de ordin științific, de a face o analiză temeinică și minuțioasă a izvoarelor și a literaturii monografice folosite, de a purta discuții argumentate cu oponenții, de a face concluzii și generalizări.

Ne-am referit, succint, doar asupra aspectelor principale expuse în lucrarea dnei Liliana Rotaru. Nu am procedat la o critică de conținut, cum ar fi trebuit, din simplul considerent că obiecțiile și sugestiile au fost expuse de noi în cadrul discuțiilor la catedră, de care s-a ținut cont la editarea lucrării. Din acest motiv, ne-am oprit doar la relevarea, caracteristica și aprecierea conținutului lucrării. Suntem convinși că unele considerații și afirmații cu privire la conținutul ei vor mai apărea în literatura istorică. Dincolo de orice observație critică, o concluzie se impune din start: lucrarea elaborată de Liliana Rotaru este, cu certitudine, o concludentă reușită a rezultatelor unor cercetări temeinice și de reală valoare științifică.

Valentin TOMULEȚ,
doctor habilitat, profesor universitar,
Departamentul Istoria Românilor, Universală și Arheologie, USM